

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет
Кафедра філософії та методології науки

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практична філософія та епістемологія науки

Для здобувачів освітньо - наукового рівню
Доктор філософії

галузь знань гуманітарні науки
спеціальність 033 філософія
освітній рівень третій (освітньо-науковий)
освітня програма філософія

Вид дисципліни вибірковий
Форма навчання денна
Навчальний рік 2017/2018
Період навчання перший рік
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання: українська
Форма заключного контролю: іспит

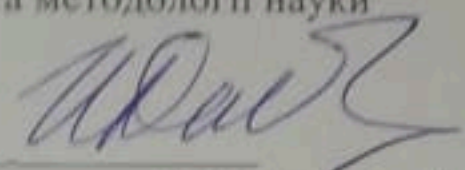
Викладач: д.філос.н. проф. Добронравова Ірина Серафимівна

Пролонговано: на 20 18/20 19 н.р. ЗП Машукілова) « 31 » 08 2018р.
на 20 19/20 20 н.р. ЗП Машукілова) « 30 » 08 2019р.

Розробник **Доброуравова Ірина Серафимівна**,
д.філос.наук, професор, професор, зав. кафедри філософії та методології науки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри

(Доброуравова І.С.)

Протокол № 1 від « 28 » серпня 20 19 р.

Схвалено науково - методичною комісією

філософського ф-ту

Протокол від « 31 » серпня 20 17 року № 2

Голова науково-методичної комісії ІІІ (Маслікова І.І.)

« 31 » серпня 20 17 року

Дпр. № 2 від 31 серпня 2018 р. проголошено ІІІ

Дпр. № 2 від 30.08.2019 р. проголошено ІІІ

«Практична філософія та епістемологія науки»

ВСТУП

1.Анотація. Навчальна дисципліна «Практична філософія та епістемологія науки» є складовою освітньо-наукової програми підготовки фахівців за освітньо-науковим рівнем «доктор філософії». Дисципліна «Практична філософія та епістемологія науки належить до переліку навчальних дисциплін аспірантури вільного вибору аспірантів (ДВА 3.0101)) і читається українською мовою на першому році навчання.

Дисципліна спрямована на розвиток методологічної культури аспіранта і забезпечує розвиток критичного рефлексивного мислення. Розглядаються серед філософських засад сучасної науки ті, які забезпечують усвідомлення наявних альтернатив науково-технічної діяльності людини та можливих наслідків їх реалізації, а отже сприяють людській свободі та відповідальності. Опис класичних та некласичних епістемологічних моделей сучасного наукового дискурсу має прояснити епістемологічні засади саме сучасної постнекласичної науки.

2. Мета навчальної дисципліни:

дати сучасні філософські і загальнометодологічні знання в галузі науково-дослідної роботи, навчити аспірантів практично застосовувати сучасні філософські знання у процесі виконання власного наукового дослідження при розв'язанні комплексних завдань, розвивати здатність до самостійної науково-дослідницької, науково-організаційної, педагогічно-організаційної та практичної діяльності у фаховій сфері науки і у міждисциплінарній комплексній царині філософського, природничого і гуманітарного знання.

3. Попередні вимоги:

Аспірант повинен знати: основні положення філософії науки, основні категорії і теорії предметної галузі знання, специфіку пізнавального відношення і структуру пізнавальної діяльності. Аспірант повинен вміти: визначати основоположні поняття галузі знання, критично осмислювати проблеми галузі знання та проблеми на межі предметних галузей,

4. Результатами навчання постають загальні і спеціальні компетентності:

- здатність практично застосовувати сучасні філософські знання у процесі виконання власного наукового дослідження з метою розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності;
- вміння з нових дослідницьких позицій формулювати загальну методологічну базу власного наукового дослідження;
- здатність усвідомлювати актуальність і мету власного наукового дослідження,
- здатність усвідомлювати значення власного наукового дослідження для розвитку інших галузей науки, суспільно-політичного, економічного життя, національної чи світової духовної культури;
- здатність брати участь у міждисциплінарних проектах комплексного наукового дослідження складних систем, використовувати результати наукових досліджень інших галузей науки для досягнення цілей власного наукового дослідження;
- знання категоріальних засад вивчення процесів самоорганізації в природі та соціокультурному світі;
- вміння продукувати нові наукові ідеї з урахуванням етичних цінностей сучасної світової культури (екологічних, етико-моральних, міжнародно-правових, релігійних тощо.);

- здатність розвивати фундаментальні гуманістичні цінності у власному науковому дослідженні;
- здатність усвідомлювати місце результатів власного наукового дослідження у суспільному житті на основі знання соціальної історії науки;
- знання і вміння застосовувати критерії наукової раціональності; вироблення стійкої моделі наукового знання, обґрунтування і істини;
- здатність розрізнення і використання у науковій практиці методологічних відмінностей природничого і гуманітарного наукових дискурсів на основі знання їх парадигмальних зразків;
- знання актуальних проблем науки в епістемологічному ракурсі;
- знання моделей наукового дослідження.

5. Результати навчання за дисципліною: (описуються з детальною достовірністю для розробки заходів оцінювання)

<i>Результат навчання</i>		<i>Методи викладання і навчання</i>	<i>Методи оцінювання</i>
Код	<i>(1. знати; 2. вміння; 3. комунікація*; 4. автономність та відповідальність*)</i> Результат навчання		
	Знати:		
1.1	Визначення постнекоасичної науки, постнекласичного типу наукової раціональності. Канівське розуміння практичного як такого, що сприяє людській свободі.	<i>Лекція, практичні заняття,</i> <i>самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті,</i> <i>реферат, есе</i>
1.2	Як може бути реалізована свобода людини, здатної до самоорганізації, виходячи з нелінійної картини світу як такого, що само організується,	<i>Лекція, практичні заняття,</i> <i>самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті,</i> <i>реферат, есе.</i>
1.3	Нелінійні закони, що виражають реальну необхідність, яка включає в себе випадковість, а саме випадковість вибору варіанту подальшого розгортання подій в точках біфуркації..	<i>Лекція,</i> <i>практичні заняття,</i> <i>самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті</i> <i>реферат, есе</i>
1.4	Ситуації біфуркації як ситуації формування діючої причини. Нелінійність як засновок самоорганізації діючої причини, випадкові внутрішні або зовнішні впливи як умови вибору варіанту формування діючої причини з альтернативних великомасштабних флуктуацій.	<i>Лекція, практичні заняття,</i> <i>самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті,</i> <i>Реферат, есе.</i>
1.5	Можливість визначення людиною порівняно невеликими за енергією впливами напрямку розгортання нелінійних процесів з незрівнянно більшими енергіями як підстава	<i>Лекція, практичні заняття,</i> <i>самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті,</i> <i>реферат,</i>

	свободи людини і ризикованості її дій. Відповідальність суб'єкта пізнання та практичних дій.		Есе.
1.6	Наука як форма знання та епістемологічний дискурс. Епістемологічні наслідки міждисциплінарної революції у науці.	Лекція, практичні заняття, самотійна робота	Виступ на практичному занятті, Реферат, есе.
1.7	Епістемологічні моделі сучасного наукового дискурсу. Нормативний та дескриптивний виміри наукового знання. Комунікативно-дискурсивний характер сучасної науки.	Лекція, практичні заняття, самотійна робота	Виступ на практичному занятті реферат, есе.
1.8	Особливості теорій сучасної нелінійної науки та їх епістемологічних засад Дескриптивність нелінійного теоретичного знання.	Лекція, практичні заняття, самотійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
1.9	Теорії істини в епістемологічних засадах науки. Істина як нелінійний процес.	Лекція, практичні заняття, самотійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
	Вміти:		
2.1	Обирати ціннісні орієнтири дослідницької діяльності, розуміти співвідношення між науковими та поза науковими цінностями. Розуміти можливості та межі реалізації людської свободи у складному світі, що існує як само організована система.	Практичні заняття, самотійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
2.2	Зіставляти методологічні принципи різних типів наукової раціональності та обирати методологію, адекватну дослідницьким завданням, зважати на трансдисциплінарність методологій, готуючись до командної роботи з представниками різних дисциплін.	Виступ на практичному занятті самотійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
2.3	Виходячи зі специфіки людино вимірних об'єктів постнекласичної науки, випрацювати власну систему цінностей при роботі з такими об'єктами, усвідомлювати свою дослідницьку та людську позицію.	самотійна робота	Виступ на практичному занятті реферат, есе.
2.4	Розрізняти дескриптивні та нормативні епістемологічні моделі сучасного наукового дискурсу, інтегрувати за потреби їх настанови на основі відповідних концепцій істини. Виробляти критичне ставлення до	лекція, самотійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе

	наукових текстів за допомогою досвіду дискурс – аналізу.		
2.5	Виявляти у власній дослідницькій діяльності роль мережі взаємозв'язків як у науковій спільноті, так і у соціальному контексті презентації наукових результатів.	, самостійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
	Комунікація		
3.1	Вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, науковою спільнотою.	Дискусія під час практичних занять, питання до лектора	Виступ на практичному занятті, участь в обговоренні
3.2	Використання академічної української мови у дискусії з про засади наукової діяльності, колективному обговоренні проблем наукової діяльності, місця науки в соціумі.	Дискусія під час практичних занять, питання до лектора	Виступ на практичному занятті, участь в обговоренні
	Автономність та відповідальність:		
4.1	Здатність працювати автономно, рухаючись до самовдосконалення,	самостійна робота	підготовка реферату
4.2	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, проявляти добросовісність при використанні джерел інформації.	самостійна робота	підготовка реферату

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

7. Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.9), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.5); (комунікація 3.1-3.2); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

7.1 Форми оцінювання аспірантів: (зазначається перелік видів робіт та форм їх контролю / оцінювання із зазначенням Min. – рубіжної та Max. кількості балів чи відсотків)

- семестрове оцінювання:

- 1 виступи на практичних заняттях (макс. 5 балів, мін. 2)
2. реферати (макс. 10 балів за один, мін. 5 балів за один)
3. есе (макс. 5 балів за один, мін. 2 балів за один)

- підсумкове оцінювання (у формі іспиту)

- Підсумкове оцінювання у формі заліку

	Семестрова кількість балів	Оцінка відповіді на іспиті	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Виступи на практичних заняття оцінюються виходячи з компетентностей, проявлених аспірантом на основі його самостійної роботи.: здатності до автономної роботи та вміння шукати інформацію та послуговуватися нею, а також зі здатності презентувати здобуті знання та проявляти комунікативну компетентність (вести дискусію, обстоювати власні міркування, брати участь у командній роботі).

Реферат оцінюється, виходячи з компетентностей, проявлених аспірантом на основі його самостійної роботи.: здатності до автономної роботи та вміння шукати інформацію та послуговуватися нею. Реферат має включати план та список джерел. Теми рефератів дані в інформаційному додатку до програми, а також можуть бути сформульовані аспірантом самостійно, виходячи з програми. Використання матеріалу з різних тем заохочується додатковими балами.

Есе готується аспірантом з одного з питань програми, має невеликий обсяг (1-3 сторінки тексту). Крім засвоєної інформації, може викладати власні міркування автора з обраної теми. Може бути написано кілька есе чи рефератів.

7.3 Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	35-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

Структура навчальної дисципліни:
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назви лекцій	Кількість годин		
		лекції	практичн заняття	С/Р
1	Тема 1. Філософія постнекласичної науки як практична філософія.	2		10
2	Тема 2. Проблема людської свободи в контексті нелінійної картини світу.	2		10
3	Тема 3. Нелінійні закони, що виражають реальну необхідність, яка включає в себе випадковість, а саме випадковість вибору варіанту подальшого розгортання подій в точках біфуркації.	2		12
4	Тема 4 Ситуації біфуркації як ситуації формування діючої причини. Нелінійність як засновок самоорганізації діючої причини, випадкові внутрішні або зовнішні впливи як умови вибору варіанту формування діючої причини з альтернативних великомасштабних флуктуацій.	2		12

5	Тема 5. Можливість визначення людиною порівняно невеликими за енергією впливами напрямку розгортання нелінійних процесів з незрівнянно більшими енергіями як підстава свободи людини і ризикованості її дій. Відповідальність суб'єкта пізнання та практичних дій.	2	2	10
6	Тема 6 Наука як форма знання та епістемологічний дискурс. Епістемологічні наслідки міждисциплінарної революції у науці.	2		10
7	Тема 7. Епістемологічні моделі сучасного наукового дискурсу. Нормативний та описовий виміри наукового знання. Комунікативно-дискурсивний характер сучасної науки.	2		12
8	Тема 8. Особливості теорій сучасної нелінійної науки та їх епістемологічних засад. Описовість нелінійного теоретичного знання.	2	2	10
9	Тема 9. Розуміння істини в епістемологічних засадах науки. Істина як нелінійний процес.	2		10
	Разом:	18	4	96

Загальний обсяг 120 год. В тому числі:

Лекцій – 18 год.

Практичних занять 4 год.

Консультації - 2 год.

Самостійна робота – 96 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

Філософія науки. Підручник для аспірантів. Київ: «Київський університет», 2018.
<http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронравова І. С., Білоус Т. М., Комар О. В. Новітня філософія науки. – К., 2009.
<http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронравова І.С. Нелинейное и сложное мышление. – В кн .«Философия мышления» – Одесса: «Печатный дом», 2013 – 442с. С. 91 – 104.

Латур, Б. (2013) Наука в действии: следуя за учеными и инженерами внутри общества / [пер. с англ. К. Федоровой; науч. ред. С. Миляева]. - СПб. : Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге. - 414 с.

Степин В.С. Философия науки Общие вопросы. Учебник для аспирантов. М. 2010.

Степин В.С. Теоретическое знание. М., 2000.

Хайдеггер М. Время картины мира / М. Хайдеггер // Хайдеггер М. Время и бытие. Статьи и выступления: [Пер. с нем.] – М.: Республика, 1993

Додаткова:

Бевзенко Л.Д. Социальная самоорганизация. Киев: Институт социологии НАНУ, 2002. ..

Буданов В.Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании. ИФ РАН, М.: УРСС, 2007. 232 с. <http://www.synergetic.org.ua>

Добронравова І.С. Норми наукового дослідження в нелінійному природознавстві // Філософська думка. 1999. №4. С.36-48. <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронравова І.С. Практична філософія науки. – Суми : Університетська книга, 2017. <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронраврва І.С. Теоретична реконструкція нелінійних феноменів: епістемологічні засади та науковий дискурс. // Філософії освіти. Philosophy of Education №1(20)-2017 <http://www.philosopheducation.com/index.php/ua>

Комар О.В. [Гуманізація науки чи натуралізація філософії?](#) Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. - Чернівці : ЧНУ, 2009, 82-86.

Кримський С.Б. Запити філософських смислів. // Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008, 718с. С.444-717.

Крымский С.Б., Кузнецов В.И. Мировоззренческие категории в современном естествознании. - К., 1983. - Гл.2.

Мандельброт Б. Фрактальная геометрия природы. – Москва: Институт компьютерных исследований, 2002, 656 с.

Морен Э. Метод. Природа природы. М.: «Прогресс – Традиция» .2005. 464с.

Пайтген Х.-О., Рихтер П.Х. Красота фракталов. - М., 1993.

Пригожин И., Стенгерс И. Время, заос, квант. – М. 1996.

Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. - М., 1986.

Сидоренко Л.І. Проблеми етики науки в постнекласичному дискурсі //Філософські проблеми гуманітарних наук. Альманах. – 2010. - № 19. – С.121-125.

Сидоренко Л.І. Сучасна наука в контекстах свободи та відповідальності // Софія. Гуманітарно-релігійнознавчий вісник. – 2015.

Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее. Последствия биотехнологической революции. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ОАО«Люкс», 2004. – 349

.Хакинг Я. Представление и вмешательство. Введение в философию естественных наук. - Москва: Издательство «Логос». 1998.

Эволюционная эпистемология и логика социальных наук: Карл Поппер и его критики. — М.: Эдиториал УРСС, 2000.

The Handbook of Discourse Analysis / Edited by D.Tannen, H.E.Hamilton, and D.Schiffrin. — JohnWiley & Sons, Inc., Blackwell Publishers Ltd., 2015. Vol. I.

Эволюционная эпистемология и логика социальных наук: Карл Поппер и его критики. — М.: Эдиториал УРСС, 2000.

Experimental Philosophy, Rationalism, and Naturalism. (2015) E. Fischer and J. Collins (eds.) - London: Routledge